

Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä esityispalveluista

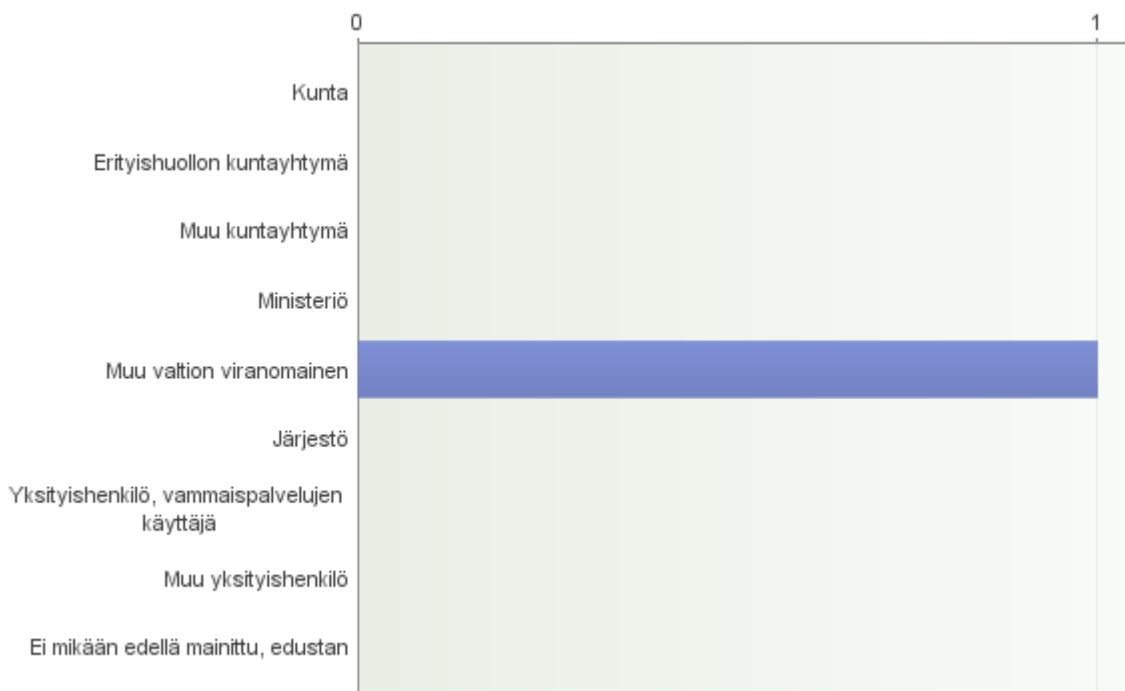
1. 1. Vastaajan taustatiedot

Vastaajien määrä: 1

Etunimi	Sukunimi	Sähköposti	Organisaatio, jota vastaus edustaa	Mahdollinen tarkennus
Sari	Mehtälä	sari.mehtala@valvira.fi	Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto	

2. 2. Onko vastaaja

Vastaajien määrä: 1

3. 3. 1 §:ssä säädetään lain läpileikkaavista periaatteista. Kattaako säännös vammaispalveluille asetetut tavoitteet?

Vastaajien määrä: 1

4. 4. Muita huomioita 1 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- Yksityiskohtaisissa perusteluissa kuvattu palvelujen jatkuvuus osana palvelujen laatua on tärkeä vammaisten henkilöiden näkökulmasta. Palvelujen ennakoitavuus on merkityksellinen osa arjen sujumista.

5. 5. Onko 2 §:n perusteella selvää, missä tilanteissa sovelletaan erityislakia?

Vastaajien määrä: 1

6. 6. 2 §:n 3 momentissa säädetään soveltamisalan rajauksesta.

Onko rajaus selkeä?

Vastaajien määrä: 1

7. Onko rajaus tarpeellinen?

Vastaajien määrä: 1

8. 7. Muita huomioita 2 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- Nykyisessä vammaispalvelulaissa ei pääsääntöisesti ole ollut rajausta iäkkäiden henkilöiden palvelujen saamiseen vammaispalvelulain perusteella. Ikääntymisestä johtuva palvelutarve on lain käytännön soveltamisessa (sekä oikeuskäytännössä) usein rajattu vammaispalvelulain ulkopuolelle. Käytännöt ovat kuitenkin vaihdelleet eri kuntien välillä. Lakiesityksessä mainittu rajaus korkeasta iästä johtuvien toimintarajoitteiden jättämisestä vammaislain soveltamisen ulkopuolelle yhdenvertaistaa kuntien käytäntöjä ja asiakkaiden asemaa. On tärkeää, että rajaus ei kuitenkaan automaattisesti poissulje ikääntyvän vammaisen erityispalveluja.
Lakiesityksessä soveltamisala ei perustu diagnoosiin vaan vammaisuuden kuvaamisen lähtökohtana on henkilön mahdollisuudet osallistua ympäröivään yhteiskuntaan. Perustuslaki ja kansainväliset ihmisoikeussopimukset edellyttävät, että vammaisilla henkilöillä on yhdenvertainen oikeus saada tarvitsemansa tuki ja apu vamman laadusta tai syntyperusteesta riippumatta. Lakiesitys turvaa vammaisten palvelujen järjestämisen yksilöllisten tarpeiden mukaan. Lisäksi se varmistaa sellaisten vammaisten henkilöiden palvelujen saannin, joiden palvelujen kattavuus ei ole ollut selvää aikaisempien erityislakien perusteella (esimerkiksi neurologisesti vammaiset/sairaot). Soveltamisalaan liittyy kuitenkin huoli siitä, miten vammaisuus ja siitä aiheutuva välttämättömän tuen tarve osataan kuvata siten, että yhdenvertaisuus todella toteutuu. Se edellyttää, että kiinnitetään huomiota henkilöstön koulutukseen.

9. 8. Arvioikaa momenttien tarpeellisuutta lain soveltamisen kannalta.

Palvelutarpeen arviointi sekä palvelujen suunnittelu, toteuttaminen ja toteutumisen seuranta on tehtävä yhteistyössä vammaisen henkilön ja sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (812/2000, jäljempänä asiakaslaki) 9 ja 10 §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa vammaisen henkilön ja hänen laillisen edustajansa taikka omaisen tai muun läheisen kanssa.

Vastaajien määrä: 1

10. Asiakkaan oikeudesta saada selvitys toimenpidevaihtoehdoista säädetään asiakaslain 5 §:ssä sekä asiakkaan itsemääräämisoikeudesta ja osallistumisesta asiakaslain 8, 9 ja 10 §:ssä. Asiakkaan osallistumisesta palvelutarpeen arviointiin sekä asiakassuunnitelman laatimiseen säädetään sosiaalihuoltolain (1301/2014) 36, 39 ja 41 §:ssä.

Vastaajien määrä: 1

11. Vammaisen henkilön osallistumista on tuettava hänen toimintakykynsä, ikänsä ja elämäntilanteensa edellyttämällä tavalla. Vammaisen henkilön on voitava käyttää hänelle soveltuvaa viestintä- ja kommunikointikeinoa ja häntä on tarvittaessa tuettava tiedon saannissa, oman mielipiteen muodostamisessa ja ilmaisemisessa sekä oman tahdon toteuttamisessa.

Vastaajien määrä: 1

12. Lapsen ja nuoren mielipiteen selvittämisestä säädetään sosiaalihuoltolain 32 §:ssä. Lapselle ja nuorelle on järjestettävä riittävä apu ja tuki tiedonsaantiin, kommunikaatioon ja vuorovaikutukseen.

Vastaajien määrä: 1

13. 9. Muita huomioita 4 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- Osallistumisen ja osallisuuden tukeminen tarkoittaa sosiaalihuollon asiakaslain ja sosiaalihuoltolain sääntelyä. Annettava tuki (muun muassa soveltuvat viestintä- ja kommunikointikeinot) turvaavat yhdenvertaista osallistumista ja osallisuutta.

Osallisuutta ja osallistumista koskevat momentit ovat tärkeitä uudistuksia vammaislainsäädännössä ja vammaissopimuksen mukaisia. Osallistumisen tukeminen mm. mielipiteen muodostamisessa, ilmaisemisessa ja oman tahdon toteuttamisessa on keskeisellä sijalla itsemääräämisoikeuden toteutumisessa. Osallisuuden ja osallistumisen toteutumiseksi tarvittavat soveltuvat viestintä- ja kommunikointikeinot edellyttävät osaamista esimerkiksi puhetta tukevista ja korvaavista kommunikointikeinoista. Uudet osaamistarpeet lisäävät koulutuksen tarvetta sosiaali- ja terveydenhuollossa.

Osallisuudesta ja mielipiteen selvittämisestä on syytä säätää erityislaililla, jotta niiden merkitys ja oikeus niihin korostuu. Vammaisilla on suurempi riski jäädä ulkopuoliseksi omissa asioissaan muun muassa joidenkin vammaisuuteen liittyvien erityistarpeiden vuoksi.

14. Asiakkaan oikeudesta saada selvitys toimenpidevaihtoehdoista säädetään asiakaslain 5 §:ssä

sekä asiakkaan itsemääräämisoikeudesta ja osallistumisesta asiakaslain 8, 9 ja 10 §:ssä. Asiakkaan osallistumisesta palvelutarpeen arviointiin sekä asiakassuunnitelman laatimiseen säädetään sosiaalihuoltolain (1301/2014) 36, 39 ja 41 §:ssä.

Vastaajien määrä: 1

15. Vammaisen henkilön palvelutarpeen arvioinnista säädetään sosiaalihuoltolain (1301/2014) 36 ja 37 §:ssä.

Vastaajien määrä: 1

16. Asiakassuunnitelman tekemisestä ja omatyöntekijästä säädetään sosiaalihuoltolain 39 ja 42 §:ssä.

Vastaajien määrä: 1

17. Palvelutarpeen arvioinnin ja asiakassuunnitelman yhteydessä tehtävässä monialaisessa yhteistyössä ja palvelujen yhteensovittamisessa noudatetaan, mitä sosiaalihuoltolain 41 §:ssä säädetään.

Vastaajien määrä: 1

18. 11. Muita huomioita 5 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- Sosiaalihuoltolaissa on säädetty riittävällä tavalla palvelutarpeen arvioinnista ja asiakassuunnitelmasta. Erityistä tukea tarvitsevat ovat huomioitu erikseen. Muutos yhtenäistää käytäntöjä ja nimikkeitä. Yksityiskohtaisissa perusteluissa olisi kuitenkin hyvä todeta, että asiakkaan mielipide on kirjattava suunnitelmaan. Esitämme lisäystä harkittavaksi.

19. 12. Arvioi seuraavia päätöksentekoon ja palvelujen toteuttamiseen liittyviä väittämiä.

Vastaajien määrä: 1

	Kyllä	Ei	Ei kantaa	Yhteensä	Keskiarvo
Päätöksentekoon liittyvä sääntely on riittävä.	1	0	0	1	1
Päätösten toimeenpanon sääntely on riittävä.	1	0	0	1	1
Palvelujen laadun määrittämisen ja arvioinnin sääntely on riittävä.	0	1	0	1	2
Lasten ja nuorten huomioon ottamisen sääntely on riittävä.	1	0	0	1	1
Yhteensä	3	1	0	4	1,25

20. 13. Muita huomioita 6 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- Asiakkaan osallistuminen palvelujen laadun arviointiin ja kehittämiseen ovat osa hyvää palvelun laatua. Asiakkaiden osallisuus arviointiin ja kehittämiseen voisi näkemyksemme mukaan olla sääntelyn tasolla.

Yksityiskohtaisissa perusteluissa lasten palvelujen laatua on kuvattu tarkasti. Vastaavat laadun kuvaukset sopisivat myös yleisiksi palvelun laatuun liittyviksi yksityiskohtaisiksi perusteluiksi.

21. 14. Täydentääkö säännös asianmukaisesti ehdotetussa laissa säädettyjä muita erityispalveluja?

Vastaajien määrä: 1

22. 15. Onko selvää, milloin sovelletaan ehdotetun lain mukaista valmennusta ja tukea koskevaa säännöstä ja milloin sosiaalihuoltolain (1301/2014) tai muun lain säännöksiä? (Esim. sosiaalihuoltolain 17 §:n mukaista sosiaalista kuntoutusta koskevaa säännöstä)?

Vastaajien määrä: 1

23. 16. Muita huomioita 8 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- Toteuttamisen haasteena voi ainakin alkuun olla valmennuksen ja tuen määrärahasidonnaisuus. Valmennuksen ja tuen kautta voi mahdollistua muun muassa muuttovalmennus tai henkilökohtaisen avun tyyppinen toiminta sellaisille henkilöille, jotka eivät täytä henkilökohtaisen avun saannin kriteereitä.

24. 17. Onko säännös tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

25. 18. Huomioita 9 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- Pykälä sisältää aiheellisia tarkennuksia nykyiseen lainsäädäntöön selkeyttäen soveltamiskäytäntöä, muun muassa harrastukset on korvattu sanalla vapaa-aika, yhteiskunnallinen osallistuminen osallisuutta edistävällä toiminnalla. Lain yksityiskohtaisissa perusteissa mainitaan, että henkilökohtaista apua järjestettäisiin osallisuutta edistävään toimintaan, muun muassa päiväaikaiseen toimintaan. Edellä mainittu laajentaa tapoja järjestää päiväaikaista toimintaa ja tukee tulevaisuudessa mahdollistuvaa henkilökohtaisen budjetoinnin käyttöä.

26. 19. Onko säännös tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

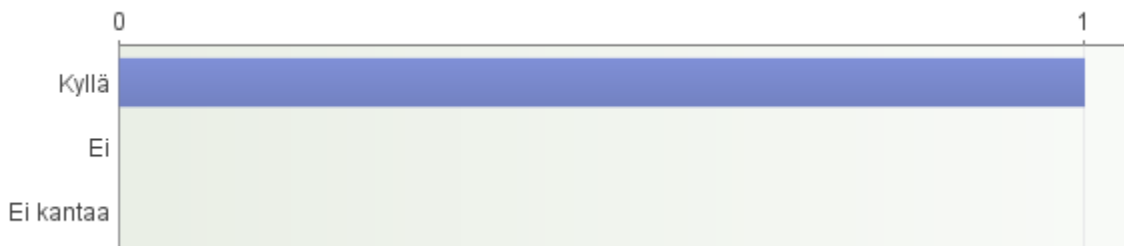
27. 20. Huomioita 10 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- Asiakassuunnitelmaan kirjattava henkilökohtaisen avun sijaisjärjestelyjen toteuttamistapa on tärkeä lisäys, koska henkilökohtainen avustaja voi olla vammaiselle henkilölle tärkeä osa jokapäiväisestä elämästä selviytymiseen.

28. 21. Onko säännös tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

29. 22. Huomioita 11 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- Lakiin lisätty maininta, että vammaisen henkilön ja henkilökohtaisen avustajan väliseen työsuhteeseen sovelletaan työsopimuslakia, selkeyttää työnantajamallilla toteutettavan suhteen laatua. Myös asiakassuunnitelmaan kirjattavat asiat koskien henkilökohtaisen avun työnantajamallia selkeyttävät käytäntöjä. Kiinnitämme kuitenkin huomiota siihen, että yksityiskohtaisissa perusteluissa on keskitytty lähinnä työnantajan oikeuksiin ja velvollisuuksien toteutumiseen ja maakunnan velvollisuuteen arvioida ja ohjata edellä mainituissa. Perusteluissa olisi hyvä lyhyesti tuoda esille myös se näkökulma, että vammaisen henkilö tarvitsee tukea, ettei joudu hyväksikäytetyksi työnantajan roolissa.

30. 23. Onko säännös tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

31. 24. Huomioita 12 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- Yksityiskohtaisissa perusteluissa ei ole mainintaa, miten pienten erityisryhmien (esimerkiksi vaativaa hoitoa tarvitsevat kehitysvammaiset) kohdalla turvataan tarvittavat terveydenhuollon asiantuntijapalvelut. Valviran näkemyksen mukaan terveydenhuollon asiantuntijapalvelut (erityisosaaminen) on turvattava niitä tarvitsevien erityisryhmien kohdalla.

32. Vammaisten lasten asumisesta kodin ulkopuolella olisi säädettävä ehdotetun lain mukaisena palveluna.

Vastaajien määrä: 1

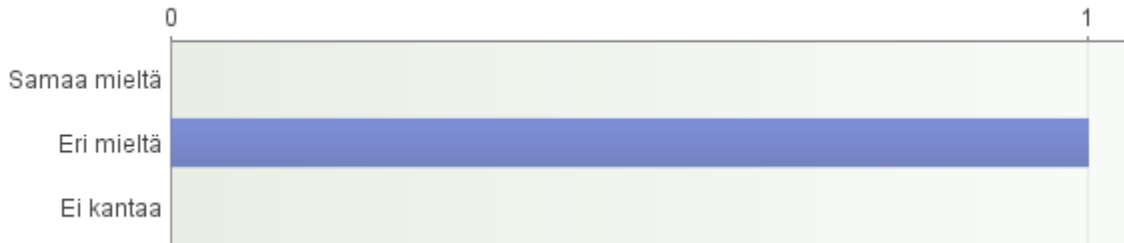
33. Vammaisten lasten asumisesta kodin ulkopuolella olisi säädettävä lastensuojelulain mukaisena avohuollon sijoituksena ilman huostaanottoa.

Vastaajien määrä: 1

34. Vammaisten lasten asumisesta kodin ulkopuolella olisi säädettävä sekä ehdotetussa laissa että lastensuojelulaissa siten, että ehdotettu laki on ensisijainen.

Vastaajien määrä: 1

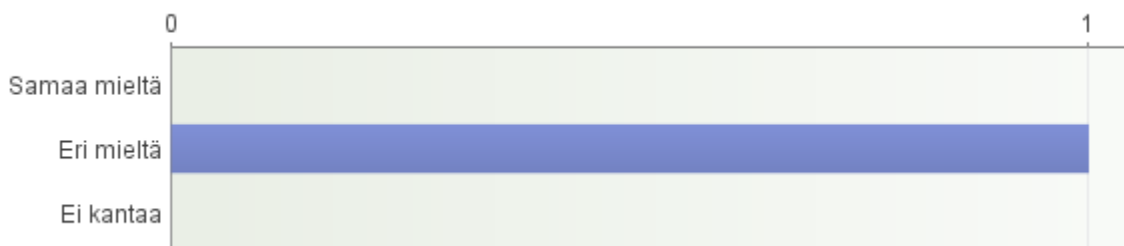
35. Vammaisten lasten sijoittaminen kodin ulkopuolelle olisi tehtävä ilman huostaanottoa avohuollon sijoituksena myös pidemmäksi aikaa.

Vastaajien määrä: 1

36. Vammaisten lasten sijoittaminen kodin ulkopuolelle olisi aina tehtävä lastensuojelulain periaatteiden ja säännösten mukaisesti.

Vastaajien määrä: 1

37. 26. Mitä muuta haluaisitte tuoda esiin liittyen tilanteisiin, joissa lapsi asuu erossa vanhemmistaan tai huoltajistaan?

Vastaajien määrä: 1

- Mikäli lapsella on lastensuojelun tarve, lapsi sijoitetaan lastensuojelulain mukaisesti, mutta muutoin ei. Vammaisten lasten asumisen järjestämisen huolena on, että miten erityisen haastavien lasten palvelutarpeeseen vastataan ja miten palvelut varmistetaan esimerkiksi harvaan asutulla alueilla.

38. 27. Onko säännös tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

39. 28. Huomioita 14 §:n sisältöön.

Ei vastauksia.

40. 29. Onko lyhytaikainen huolenpito tarpeellinen palvelu?

Vastaajien määrä: 1

41. 30. Onko selvää, milloin sovelletaan ehdotetun lain mukaista lyhytaikaista huolenpitoa koskevaa säännöstä ja milloin sosiaalihuoltolain (1301/2014) säännöksiä (esim. SHL:n 19 §:n mukaista kotipalvelua koskevaa säännöstä) tai omaishoidon tuesta annettua lakia?

Vastaajien määrä: 1

42. 31. Huomioita 15 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- Lyhytaikaisella huolenpidolla varmistetaan muun muassa kehitysvammaisten hoito esimerkiksi ennen koulupäivän alkua tai sen jälkeen, mikäli vanhemmat ovat työssä. Se voi myös mahdollistaa tilapäishoidon niille perheille, jotka eivät ole oikeutettuja omaishoidontuen vapaisiin.

43. 32. Onko säännös tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

44. 33. Huomioita 16 §:n sisältöön.

Ei vastauksia.

45. 34. Turvaako säännös vammaisen henkilön liikkumisen?

Vastaajien määrä: 1

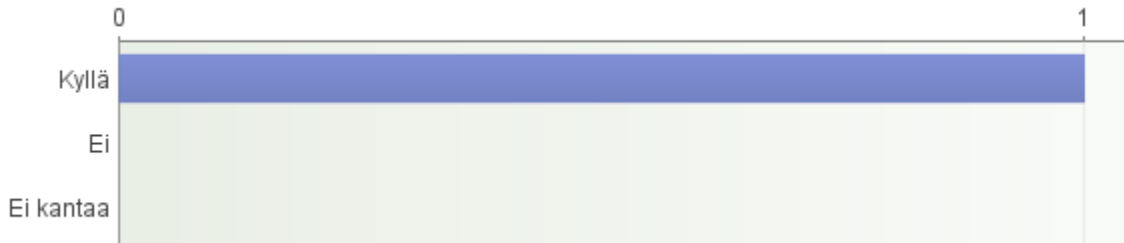

46. 35. Muita huomioita 17 §:n sisältöön.

Ei vastauksia.

47. 36. Onko säännös tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

48. 37. Huomioita 18 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- Lakiin sisältyvä mahdollisuus maakunnalle antaa vammaiselle käyttöön oma auto lisää liikkumista tukevia palveluja.

49. 38. Huomioita 19 §:n sisältöön.

Ei vastauksia.

50. 39. Huomioita 3 luvun säännöksiin.

Ei vastauksia.

51. 40. Huomioita 4 luvun säännöksiin.

Ei vastauksia.

52. 41. Mitä muuta haluaisitte tuoda esiin lakiesitykseen liittyen?

Vastaajien määrä: 1

- Lakiesityksessä ei ole mainintaa kehitysvammaisten lasten, nuorten ja aikuisten kuntoutuksesta eikä äkillisestä kriisiluonteisten kuntoutuspalvelujen järjestämisestä, jotka tähän asti on toteutettu pääsääntöisesti erityishuoltopiireissä. Kuntoutuspalvelujen puuttuminen tai vähentyminen vaikuttaa merkittävästi esimerkiksi autististen henkilöiden sekä monivammaisten elämään, palvelujen suunnitteluun ja toteuttamiseen heikentäen heidän asemaansa ja palvelujen saamista.